

Wyrok z dnia 29 listopada 2002 r.

III SZ 9/01

W sprawach dyscyplinarnych prokuratorów nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania karnego odnoszące się do wznowienia postępowania.

Przewodniczący SSN Rafał Malarski, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Maria Tyszel (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy, przy udziale Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego Piotra Frankowskiego, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 listopada 2002 r. sprawy obwinionego Andrzeja O., na skutek kasacji obwinionego od orzeczenia Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym w Warszawie z dnia 11 stycznia 2001 r. [...]

- 1) u c h y ł zaskarżone orzeczenie i na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 KPK umorzył postępowanie w przedmiocie wznowienia postępowania dyscyplinarnego .
- 2) kosztami postępowania kasacyjnego obciążył Skarb Państwa.

U z a s a d n i e

Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym orzeczeniem z dnia 11 stycznia 2001 r. [...] oddalił wniosek Andrzeja O. o wznowienie postępowania dyscyplinarnego zakończonego prawomocnym orzeczeniem z dnia 14 września 1995 r. [...], utrzymującym w mocy orzeczenie OKD z dnia 25 stycznia 1996 r., uznające go winnym tego, że: „w okresie od maja 1991 r. do czerwca 1992 r. w K. uchybił godności urzędu prokuratorskiego, które to zachowanie wypełnia jednocześnie znamiona występku z art. 184 § 1 d.k.k. - tj. o przewinienie dyscyplinarne z art. 66 ust. 1 ustawy o Prokuraturze" i orzekające wobec niego karę dyscyplinarną - wydalenie ze służby prokuratorskiej. Podstawą wniosku o wznowienie postępowania - zdaniem wnioskodawcy - był art. 89 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (jednolity tekst: Dz.U. z 1994 r. Nr 19, poz. 70 ze zm.), ponie-

waż został uniewinniony wyrokiem Sądu Rejonowego w C. z dnia 14 czerwca 1999 r. [...], utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z 10 maja 2000 r. [...]. Następnie, wnioskodawca zmodyfikował swe żądanie, określając, że podstawą wznowienia postępowania jest art. 540 § 1 pkt 2 KPK, z uwagi na to, iż nowym faktem nie znanym organowi dyscyplinarnemu w chwili orzekania jest prawomocny wyrok Sądu uniewinniający go od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 184 § 1 d.k.k. i art. 156 § 2 d.k.k. w związku z art. 10 § 2 d.k.k. a także - opinia uzupełniająca lekarzy biegłych sądowych."

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Wskazując jako podstawę prawną swej kasacji rażące naruszenie przez Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny art. 540 §1 pkt lit. a 2 KPK skarżący powołał się na art. 89 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (aktualny tekst jednolity: Dz.U. z 2002 r. Nr 21, poz. 206), zwanej dalej ustawą, stanowiący, że: „w sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie: 1) do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, 2) do rozpoznania kasacji, o której mowa w art. 83 ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o kasacji, z wyłączeniem art. 521, art. 524, art. 526 § 2 oraz art. 530 § 2 i 3." Niewątpliwie więc postępowanie dyscyplinarne uregulowane w ustawie o prokuraturze jest postępowaniem szczególnym, co oznacza, że jej przepisy nie podlegają wykładni rozszerzającej, a przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się nie tylko „odpowiednio”, lecz także tylko w zakresie wskazanym w przytoczonym art. 89. Ustawa ta normuje środki odwoławcze od orzeczeń sądów dyscyplinarnych, a są to środki odmienne od przewidzianych w KPK. Stosownie do art. 83 ust. 1 ustawy - od orzeczenia sądu dyscyplinarnego wydanego w pierwszej instancji obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu przysługuje odwołanie, natomiast od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji, na podstawie ust. 2 tego przepisu, stronom i Prokuratorowi Generalnemu przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego (na zasadach i w terminach w ustawie określonych). Jest więc oczywiste, że zwykły środek odwoławczy od orzeczenia sądu pierwszej instancji, jakim w postępowaniu karnym jest apelacja, nie przysługuje w sprawach dyscyplinarnych prokuratorów. Kasacja nie jest zwykłym środkiem odwoławczym, lecz jednym z dwóch nadzwyczajnych środków zażalenia uregulowanych w Dziale XI KPK, obejmującym rozdziały: 55 - dotyczący

kasacji oraz 56 - odnoszący się do wznowienia postępowania. Powstaje więc wymagające rozstrzygnięcia zagadnienie, czy uregulowanie w ustawie o prokuraturze środków odwoławczych jest uregulowaniem całościowym, czy też intencją ustawodawcy było dopuszczenie, poprzez odpowiednie stosowanie KPK, pozostałego nadzwyczajnego środka zaskarżenia - wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania dyscyplinarnego. Zdaniem składu orzekającego w sprawie, podział art. 89 na dwa punkty wskazuje, że „odpowiednie stosowanie” przepisów Kodeksu postępowania karnego nie obejmuje wszystkich „spraw nieuregulowanych w ustawie”, lecz tylko te, które są w nim wymienione, a więc, że na podstawie pkt 1 w postępowaniu dyscyplinarnym odpowiednio stosuje się przepisy odnoszące się do postępowania przed sądami pierwszej i odwoławczej instancji. Gdyby bowiem ustawodawca przewidywał odpowiednie stosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym również innych przepisów KPK, to wówczas wystarczające byłoby generalne odesłanie do tego Kodeksu (w sprawach nieuregulowanych stosuje się...) uzupełnione jedynie wyłączeniem przepisów odnoszących się do kasacji, wskazanych w art. 89 pkt 2 ustawy. Zaprzeczeniem racjonalności ustawodawcy byłoby więc przyjęcie dopuszczalności obydwu nadzwyczajnych środków zaskarżenia przewidzianych w KPK, skoro art. 83 pkt 2 ustawy przewiduje możliwość wniesienia tylko jednego z nich. Domniemywanie, poprzez pkt 1 tego przepisu, że w postępowaniu dyscyplinarnym prokuratorów mają zastosowanie także przepisy rozdziału 56 KPK, ponieważ wznowienie postępowania nie zostało uregulowane w ustawie, jest - niedopuszczalną wykładnią rozszerzającą.

Dodatkowym argumentem przemawiającym za tym poglądem jest porównanie nadzwyczajnych środków odwoławczych przewidzianych w postępowaniach dyscyplinarnych innych korporacji zawodowych podlegających nadzorowi Ministra Sprawiedliwości. Zgodnie z art. 122 oraz 125 i 126 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 154, poz. 1787 ze zm.), od wyroku sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje, natomiast dopuszczalne jest wznowienie postępowania, lecz tylko na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Ministra Sprawiedliwości. Tak więc sędziemu skazanemu orzeczeniem sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie przysługuje żaden nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Według art. 63a ustawy z 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r., Nr 42, poz. 369), od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przysługuje obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Ministrowi Sprawie-

dliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Krajowej Radzie Notarialnej kasacja do Sądu Najwyższego. Powołane wyżej ustawy odnoszące się do tych trzech zawodów prawniczych (prokuratorów, sędziów i notariuszy) nie przewidują upoważnienia do wydania przepisów wykonawczych w zakresie postępowań dyscyplinarnych.

Odmienne przedstawiają się uprawnienia do wniesienia nadzwyczajnych środków zaskarżenia w pozostałych korporacjach prawniczych. I tak, na podstawie art. 91a ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.) adwokaci mają na równi z inną stroną oraz Ministrem Sprawiedliwości, Rzecznikiem Praw Obywatelskich oraz Prezesem Naczelnej Rady Adwokackiej prawo wniesienia do Sądu Najwyższego kasacji od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji. Według art. 91e do rozpoznania kasacji stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego z wyłączeniem art. 526 § 2 oraz art. 530 § 2 i 3. Ponadto, stosownie do § 1 pkt 3 w związku z § 44 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 lipca 1998 r. w sprawie postępowania dyscyplinarnego w stosunku do adwokatów (Dz.U. Nr 99, poz. 635) dopuszczalne jest wznowienie postępowania. Podobnie, od wyroku wydanego w drugiej instancji przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny, według art. 62² ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r., Nr 123, poz. 1059 ze zm.) stronom, Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego, a w § 52 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6 kwietnia 1984 r. w sprawie zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do radców prawnych (Dz.U. Nr 27, poz. 138 ze zm.) przewidziano możliwość wznowienia tego postępowania.

O celowości wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania środków zaskarżenia w postępowaniach dyscyplinarnych osób wykonujących poszczególne zawody prawnicze świadczą też odmienne konsekwencje orzeczeń skazujących na karę wydalenia z tych zawodów. I tak, na podstawie art. 86 ust. 2 ustawy o prokuraturze oraz art. 65 § 3 ustawy o notariacie - po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę wydalenia ze służby (o pozbawieniu prawa prowadzenia kancelarii), na wniosek ukaranego, Prokurator Generalny - w stosunku do prokuratora, a Minister Sprawiedliwości - w stosunku do notariusza, zarządza usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego orzeczenia skazującego. Tak więc, w tym trybie, po upływie

pięciu lat, prawomocne orzeczenie orzekające najsurowszą karę dyscyplinarną wobec prokuratora, a także notariusza, może być usunięte z obrotu prawnego. W powołanej wyżej ustawie o u.s.p. brak jest przepisu o usunięciu z akt osobowych orzeczenia sądu dyscyplinarnego, a zgodnie z art. 109 § 4 tej ustawy, wymierzenie kary złożenia sędziego z urzędu pociąga za sobą utratę możliwości ponownego powołania ukaranego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego. Nie usuwa się też wzmianek o karze pozbawienia prawa do wykonywaniu zawodu radcy prawnego lub wydalenia z aplikacji (art. 71 ust. 2 ustawy o radcach prawnych) oraz o karze wydalenia z adwokatury (art. 95 § 1 ust. 2 - Prawa o adwokaturze).

Zdaniem składu orzekającego w sprawie, uregulowania te oznaczają, że w razie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnej kary pozbawienia prawa do dalszego wykonywania zawodu, po upływie pięciu lat (pod warunkiem niekaralności w tymże okresie) mogą ubiegać się: prokurator - o powołanie na funkcję, a notariusz – o możliwości dokonywania czynności notarialnych w kancelarii, natomiast jedyną możliwością „powrotu do wykonywania zawodu” dla sędziów, radców prawnych i adwokatów jest uzyskanie innego orzeczenia sądu dyscyplinarnego, a jest to możliwe jedynie w drodze wznowienia postępowania i dlatego taką drogę ustawodawca przewidział w ustawach ich dotyczących. Podkreślić też można, że wprowadzie do prokuratorów stosuje się szereg przepisów u.s.p., to jednak sędziowie są jedyną grupą zawodową, która nie ma prawa do wniesienia kasacji od orzeczenia dyscyplinarnego wydanego w drugiej instancji.

W rozpatrywanej sprawie zasadnie podniósł pełnomocnik obwinionego, że Sąd Dyscyplinarny prowadzący postępowanie dyscyplinarne w 1994 r. powinien był je zawiesić do czasu prawomocnego zakończenia toczącego się równocześnie postępowania karnego, jednakże także obwiniony mógł wówczas taki wniosek zgłosić. Sąd ten, uznając obwinionego za winnego zarzucanego uchybienia godności urzędu prokuratorskiego i oceniając je jako przewinienie służbowe, nie był uprawniony do kwalifikowania przypisanego czynu jako występku w rozumieniu Kodeksu karnego.

W świetle powyższego, orzeczenie Sądu Dyscyplinarnego z 14 września 1995 r., może zostać na wniosek skarżącego usunięte z jego akt, a prawomocny wyrok uniewinniający od zarzutów stanowiących przyczynę wydalenia go ze służby prokuratorskiej i niewątpliwa wadliwość tego orzeczenia, powinny być znaczącymi argumentami za ponownym powołaniem go na tę funkcję, jeśli o to wystąpi.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie powołanych przepisów oraz art. 536, 537, 455 zdanie pierwsze KPK orzekł jak w sentencji wyroku.

=====